

המתיחות בעזה והמשבר הישראלי-תורכי

ד"ר נמרוד גורן*

המאמר [פורסם במעריב](#) ב-25 בנובמבר 2018

סבב ההסלמה האחרון בעזה הבלויט שוב את המשבר הישראלי-תורכי. חילופי ציורים בטוויטר בין דוברו של ארדואן לבין דובר משרד החוץ הישראלי העידו לא רק על חילוקי דעות מדיניים אלא גם על סגנון שיח שלילי ולעומתי. חצי שנה חלפה מאז נדדו דיפלומטים מישראל ומתורכיה חזרה לארצותיהם, כתוצאה ממחאת ארדואן על צעדי ישראל בעזה, ועדיין לא ניכרת מגמת שיפור. על רקע זה, התקיים לפני מספר שבועות הדיאלוג המדיני הישראלי-תורכי השנתי של מכון מיתוים.

סדרת דיונים עם בני שיח תורכים הדגישה כי גם בשיאה של המתיחות בין ישראל ותורכיה לפני כמה חודשים נמנעו שתי המדינות מהכרזה על הורדה פורמלית של דרג היחסים, וכי עובדה זו תקל על פתרון המשבר בהינתן רצון פוליטי בכך. ניתן יהיה להציג את החזרת השגרירים כמהלך טכני בעיקרו, ולא ככזה שמבשר על שלב חדש ביחסים. שימו לב, אמרו לנו באיסטנבול, שארדואן נמנע לאחרונה מלתקוף בחריפות את ישראל. זה אינו אופייני לו, ויכול להשתנות במהרה, אך כך נהג בעבר בתקופות של מגעים שקטים בין המדינות או של רצון לשקם אמון עם ישראל ו/או ארה"ב.

אבל גם אם יחזרו השגרירים, לא צפויה תורכיה לחמם משמעותית את היחסים עם ישראל, וזאת לאור ההתנגדות המתמשכת למדיניות ישראל מול הפלסטינים, שמעוררת ביקורת בקרב שכבות מגוונות של הציבור התורכי, ולא רק אצל נאמני ארדואן. למעשה, הרצון התורכי להשפיע יותר על הנושא הפלסטיני הוא סיבה משמעותית עבור תורכיה לרצות בהחזרת הנציגים הדיפלומטים שלה לישראל. בהיעדר שגריר בתל אביב וקונסול בירושלים, תורכיה מוצאת עצמה מודרת עוד יותר מתהליכים בזירה הפנים-פלסטינית וממאמצים בינלאומיים להגיע להסדרה ברצועת עזה.

גם הזווית האמריקאית עלתה בדיאלוג, בייחוד בכל הנוגע לקהילה היהודית בארה"ב. בתורכיה מזהים בדאגה קשר גובר בין הארגונים היהודים לארגוני לובי סעודים ואמירתיים בווינגטון, שלדעתם מוביל לגישה שלילית יותר כלפי תורכיה בממשל האמריקאי. הם היו מעוניינים בתמיכת הלובי היהודי, בייחוד בנוגע להשפעה על ממשל טראמפ לאפשר מרחב פעולה והשפעה גדול יותר לתורכיה בעיראק, מתוך הנחה שזה יאפשר משקל נגד וחסם לאיראן, שלדעת התורכים ישרת גם אינטרסים ישראלים.

ובנוגע לאיראן, בניגוד למה שמקובל בישראל, בתורכיה מדגישים שתורכיה ואיראן אינן בעלות ברית. הן אומנם מקיימות יחסי שכנות וסחר, ומשתפות פעולה בסוגיות אזוריות דוגמת סוריה, אך במקביל שוררת ביניהן יריבות משמעותית. בדומה לישראל, גם תורכיה רוצה להגביל את המעורבות האיראנית בסוריה, אם כי מחשש הגמוניאלי וכלכלי בעיקרו. חוסר ההבנה ששורר לעתים בישראל לגבי תורכיה, קיים גם בתורכיה ביחס לישראל. כך, למשל, רווחת שם ההנחה של ישראל יש שאיפות טריטוריאליות נסותרות במזרח התיכון ושהיא מסייעת לכורדים בצפון סוריה, שנתפסים בתורכיה כאיום רציני.

נראה שישראל ותורכיה יכולות למצוא שפה משותפת בנוגע לסוריה, וכי הן אינן נמצאות תמיד בצדדים שונים של המתרס האזורי. השקת דיאלוג אסטרטגי ישראלי-תורכי בנושא סוריה צריכה להיות אחת התוצאות הקונקרטיים של החזרת שגרירים עתידית. כמו כן, מומלץ יהיה להקים מנגנון תיאום וניהול משברים ישראלי-

* ד"ר נמרוד גורן הוא ראש מכון מיתוים ומרצה על תורכיה באוניברסיטה העברית בירושלים.

תורכי, במטרה למנוע קריסה נוספת ביחסי שתי המדינות במקרה של סבב אלימות נוסף בעזה או מתיחות מחודשת בירושלים.

הפערים האידיאולוגיים וחוסר האמון בין ארדואן לנתניהו אינם צפויים להיעלם בקרוב, אך היתרונות הפרקטיים שגלומים בקשר טוב יותר בין המדינות – בעיקר בתחומים הכלכלי והאסטרטגי – עשויים להוביל אותם להוריד את גובה הלהבות ואת עוצמת ההתנגחויות, כפי שכבר ידעו לעשות בעבר. תורכיה וישראל הן מדינות מרכזיות באזור, שירוויחו מדיאלוג משותף על ההתפתחויות במזרח התיכון, שמשפיעות על שתיהן גם הן אינן רואות עין בעין. ואם תחול התקדמות במאמצי ההסדרה בעזה או יתחדש המשא ומתן לשלום עם הרשות הפלסטינית, אז תיווצר הזדמנות לישראל ולתורכיה לא רק להידבר זו עם זו בצורה חיובית ויעילה יותר, אלא גם לשפר באופן ממשי את היחסים ביניהן.